

บทบรรณาธิการ ภาค ๑ สมัยที่ ๗๙ ฉบับที่ ๓

คำถาม นายดำเล่นการพนันเสียที่บ่อนในประเทศไทยเป็นหนี้นายเหลืง ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท นายเหลืงจึงให้นายดำขับรถตู้คนชาวกำพูชา ๑๐ คน ที่ต้องการหลบหนีเข้ามาทำงานในประเทศไทยและชนธบัตรรัฐบาลไทยปลอมฉบับละ ๑,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ไปส่งให้ลูกค้าของนายเหลืงที่กรุงเทพฯ นายดำรับทำงานเพื่อล้างหนี้ ระหว่างทางที่นายดำขับรถจากกำพูชามาถึงด่านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ นายดำถูกร้อยตำรวจตรีแดง เจ้าพนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ตรวจค้นพบว่ารถตู้บรรทุกชาวกำพูชาหลบหนีเข้าเมืองโดยไม่ชอบ ร้อยตำรวจตรีแดงบอกนายดำว่าถ้าไม่จ่ายเงินจะจับให้หมด นายดำจึงมอบธนบัตรปลอมให้แก่ร้อยตำรวจตรีแดง ๒๐๐,๐๐๐ บาท โดยร้อยตำรวจตรีแดงไม่รู้ว่าเป็นธนบัตรปลอมเมื่อรับเงินแล้ว ร้อยตำรวจตรีแดงปล่อยให้นายดำขับรถผ่านด่านตรวจไป และต่อมานายดำถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับได้ที่อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พร้อมชาวกำพูชา ๑๐ คน และธนบัตรปลอม ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาท เป็นของกลาง

ให้วินิจฉัยว่า นายดำและร้อยตำรวจตรีแดงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาดังใด

คำตอบ ความผิดทางอาญาของนายดำ การที่นายดำนำธนบัตรรัฐบาลไทยปลอมฉบับละ ๑,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท จากประเทศกำพูชาเข้ามาถึงอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการนำเข้าเงินตราปลอม ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๔๓ บทหนึ่ง และเป็นการมีไว้เพื่อนำออกใช้ ซึ่งเงินตราอันตนได้มาโดยรู้ว่าเป็นของปลอม จึงเป็นความผิดตามมาตรา ๒๔๔ อีกบทหนึ่ง

แต่การที่นายดำมอบธนบัตรปลอม ๒๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่ร้อยตำรวจตรีแดง ไม่เป็นการมีไว้เพื่อนำออกใช้ ซึ่งเงินตราอันตนได้มาโดยรู้ว่าเป็นของปลอมตามมาตรา ๒๔๔ อีกกรณีหนึ่ง เพราะมาตรา ๒๔๔ นั้น การกระทำที่เป็นความผิด คือ “การมีไว้” เมื่อได้วินิจฉัยมาแล้วว่าการที่นายดำมีธนบัตรปลอม ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท เป็นความผิดตามมาตรา ๒๔๔ ก็เป็นการมีไว้เป็นความผิดตามมาตรา ๒๔๔ ต่อเนื่องกันจนกว่าธนบัตรปลอมจะหลุดมือหมดไป การนำธนบัตรปลอมออกใช้ ๒๐๐,๐๐๐ บาท จึงไม่มีความผิดตามมาตรา ๒๔๔ อีกกรณีหนึ่ง และไม่เป็นการนำเงินตราปลอมออกใช้ตามมาตรา ๒๔๕ เพราะการนำออกใช้ที่จะเป็นความผิดตามมาตรา ๒๔๕ นั้น ขณะได้มาผู้นำออกใช้ต้องไม่รู้ว่าเป็นเงินตราปลอมเมื่อขณะได้ธนบัตรปลอม ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาทมา นายดำรู้ว่าเป็นธนบัตรปลอม การนำธนบัตรปลอมออกใช้ ๒๐๐,๐๐๐ บาท จึงไม่มีความผิดตามมาตรา ๒๔๕

เมื่อร้อยตำรวจตรีแดงพบว่ารถตู้บรรทุกชาวกำพูชาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การที่นายดำมอบธนบัตรปลอมให้แก่ร้อยตำรวจตรีแดง แล้วร้อยตำรวจตรีแดงปล่อยให้นายดำขับรถผ่านด่านตรวจไป เป็นการให้ทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงาน เพื่อจูงใจให้ไม่กระทำการตามหน้าที่ แม้จะให้ธนบัตรปลอม ธนบัตรดังกล่าวก็อาจถูกนำไปใช้แก่บุคคลที่ไม่รู้หรือรู้ก็ได้ แม้ว่าในบางกรณีการมีไว้จะเป็นความผิด ธนบัตรปลอมก็ยังเป็นทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำในความผิดฐานให้สินบนได้ การกระทำของนายดำจึงเป็นการให้ทรัพย์สินแก่ร้อยตำรวจตรีแดงซึ่งเป็นเจ้าพนักงาน เพื่อจูงใจให้ไม่กระทำการตามหน้าที่ อันเป็นความผิดตามมาตรา ๑๔๔ แต่ไม่เป็นผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานกระทำผิดฐานรับสินบนตามมาตรา ๑๔๙ (ฎีกาที่ ๔๓๕/๒๕๒๐)

การที่นายดำให้สินบนร้อยตำรวจตรีแดง แล้วนายดำขับรถผ่านด่านตรวจพาชาวกำพูชาเดินทางต่อไป เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งเป็นผู้กระทำความผิด อันมิใช่ความผิดหลุโทษ เพื่อไม่ให้ต้องโทษ โดยช่วยเหลือผู้กระทำความผิดโดยไม่ให้ถูกจับกุม อันเป็นความผิดฐานช่วยเหลือผู้กระทำความผิด เพื่อไม่ให้ต้องโทษตามมาตรา ๑๘๙ อีกบทหนึ่ง (คำชี้ขาดความเห็นแย้งที่ ๗/๒๕๔๐)

ความผิดทางอาญาของร้อยตำรวจตรีแดง การที่ร้อยตำรวจตรีแดงเจ้าพนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองตรวจค้นพบว่า รถตู้บรรทุกชาวแกมพูชาหลบหนีเข้าเมืองโดยไม่ชอบ ร้อยตำรวจตรีแดงรับธนบัตรปลอมแล้วปล่อยให้นายดำขับรถผ่านด่านตรวจไปนั้น ร้อยตำรวจตรีแดงเป็นเจ้าพนักงานรับทรัพย์สินสำหรับตนเองโดยมิชอบ เพื่อไม่กระทำการจับกุมผู้กระทำความผิดตามหน้าที่ในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ การตรวจค้นในคดีนี้เป็นการตรวจค้นตามปกติมิได้มีการกลั่นแกล้ง จึงเป็นการกระทำโดยชอบด้วยหน้าที่ ต่อมาจึงรับทรัพย์สินเพื่อไม่จับกุมผู้กระทำความผิด อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ร้อยตำรวจตรีแดงมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานรับสินบนตามมาตรา ๑๔๙ บทหนึ่ง (ฎีกาที่ ๑๗๔๙/๒๕๔๕) และมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามมาตรา ๑๕๗ อีกบทหนึ่ง แต่ร้อยตำรวจตรีแดงไม่มีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยไม่ชอบตามมาตรา ๑๔๘ เพราะขณะเข้าตรวจค้นเป็นการกระทำการโดยชอบด้วยหน้าที่ (ฎีกาที่ ๓๔๗๐/๒๕๔๓) เมื่อการกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามมาตรา ๑๔๙ ซึ่งเป็นบทเฉพาะแล้ว กรณีไม่จำเป็นต้องปรับบทความผิดตามมาตรา ๑๕๗ ที่เป็นบททั่วไปอีก (ฎีกาที่ ๒๔๘๘/๒๕๕๕)

ร้อยตำรวจตรีแดงบอกนายดำว่าถ้าไม่จ่ายเงินจะจับให้หมด เป็นการข่มขืนใจผู้อื่นให้ยอมให้ตนได้ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน โดยขู่เข็ญว่าจะทำอันตรายต่อเสรีภาพของผู้ถูกขู่เข็ญ จนผู้ถูกข่มขืนใจยอมเช่นนั้น จึงเป็นการกระทำความผิดฐานกรรโชกตามมาตรา ๓๓๗ วรรคหนึ่ง อีกบทหนึ่ง (ฎีกาที่ ๓๔๗๐/๒๕๔๓)

ฎีกาที่ ๑๗๔๙/๒๕๔๕ พฤติการณ์ที่จำเลยจับกุมผู้เสียหายในข้อหาลักทรัพย์ของ ส. แล้วให้ผู้เสียหายลงลายมือชื่อในบันทึกการจับกุม จากนั้นนำผู้เสียหายไปควบคุมไว้ที่สถานีตำรวจประมาณ ๓๐ นาที จึงเรียกร้องเอาเงินจากผู้เสียหายเพื่อแลกเปลี่ยนกับการปล่อยตัวไม่ดำเนินคดี โดยนำผู้เสียหายออกมาโทรศัพท์หา ก. ภริยาผู้เสียหาย ต่อมาเมื่อจำเลยได้รับเงิน ๓,๐๐๐ บาท จากผู้เสียหายแล้วจึงปล่อยผู้เสียหายไปนั้น เป็นกรณีไม่กระทำการในตำแหน่งโดยมิชอบด้วยหน้าที่ จำเลยมีความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๑๔๙

เมื่อการกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามมาตรา ๑๔๙ ซึ่งเป็นบทเฉพาะแล้ว ย่อมไม่มีความผิดตามมาตรา ๑๕๗ ซึ่งเป็นบททั่วไปอีก แม้ว่าการกระทำของจำเลยจะเข้าหลักเกณฑ์อันเป็นองค์ประกอบความผิดตามมาตรา ๑๕๗ ด้วยก็ตาม (ส่วนนี้ต้องปรับตามฎีกาที่ ๒๔๘๘/๒๕๕๕ ที่ใหม่กว่าและน่าจะตรงหลักกฎหมาย)

ฎีกาที่ ๒๔๘๘/๒๕๕๕ เมื่อการกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามมาตรา ๑๔๙ ซึ่งเป็นบทเฉพาะแล้ว กรณีไม่จำเป็นต้องปรับบทความผิดตามมาตรา ๑๕๗ ที่เป็นบททั่วไปอีก

ฎีกาที่ ๓๔๗๐/๒๕๔๓ จำเลยทั้งสามเป็นเจ้าพนักงานตำรวจฯ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจหน้าที่สืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดอาญา เมื่อได้พบและกล่าวหาว่าผู้เสียหายให้ที่พักอาศัยแก่คนต่างด้าวโดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย อันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ. คนเข้าเมืองฯ จึงไม่ใช่อำนาจการกลั่นแกล้งกล่าวหาว่าผู้เสียหายกระทำความผิดอาญาโดยไม่มีมูลความผิด การที่จำเลยทั้งสามปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวโดยชอบแล้วกลับไม่จับกุม แต่ขู่เข็ญเรียกร้องเอาเงินแล้วละเว้นไม่จับกุมผู้เสียหาย การกระทำของจำเลยทั้งสามจึงไม่เป็นความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๑๔๘ แต่การที่จำเลยทั้งสามขู่เข็ญเรียกร้องเอาเงินจากผู้เสียหายภายหลังเช่นนี้ ย่อมเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานเรียกรับทรัพย์สินในตำแหน่ง โดยมิชอบด้วยหน้าที่ตามมาตรา ๑๔๙ คดีนี้โจทก์มิได้ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสามตามมาตรา ๑๔๙ อันเป็นบทเฉพาะมาด้วย แต่โจทก์ได้บรรยายฟ้องว่าเมื่อพบการกระทำความผิดซึ่งจำเลยทั้งสามมีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด แต่กลับร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต โดยข่มขืนใจผู้เสียหายให้มอบเงินดังกล่าว อันเป็นการใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ คำบรรยายฟ้องดังกล่าวจึงเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา ๑๔๙ แม้คำขอท้ายฟ้องโจทก์จะอ้างบทมาตราความผิดตามบทเฉพาะตามมาตรา ๑๔๘ แต่เมื่อบรรยายฟ้องและข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความว่า การกระทำ

ของจำเลยทั้งสามเป็นความผิดตามบทเฉพาะตามมาตรา ๑๔๙ แล้ว จึงถือว่าโจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๙๒ วรรคห้า

จำเลยทั้งสามร่วมกันขู่เชิญเรียกร้องเอาเงินจากผู้เสียหายเพื่อที่จะละเว้นไม่จับกุมผู้เสียหายไปดำเนินคดี จนผู้เสียหายกลัวว่าจะถูกจับกุมอันจะเป็นอันตรายต่อเสรีภาพของตน จึงยอมจะให้เงินแก่จำเลยทั้งสามนั้น เป็นความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตาม ป.อ. มาตรา ๑๕๗ ซึ่งเป็นบททั่วไปและฐานกรรโทษตามมาตรา ๓๓๗ วรรคแรก ด้วย หาใช่เป็นเรื่องที่เมื่อเป็นความผิดตามมาตรา ๑๔๙ แล้ว จะไม่เป็นความผิดตามมาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๓๓๗ ด้วยไม่ เพียงแต่เมื่อเป็นความผิดตามมาตรา ๑๔๙ ซึ่งเป็นบทเฉพาะแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องปรับบทตามมาตรา ๑๕๗ ซึ่งเป็นบททั่วไปอีกเท่านั้น (ฎีกานี้ศาลวินิจฉัยว่าผิดมาตรา ๑๔๙ และมาตรา ๓๓๗ วรรคหนึ่ง กระมเดียวผิดกฎหมายหลายบท)

นายสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์

บรรณาธิการ

คำถาม นายตำรวจนำขีปนาวุธบรรทุกคนสินค้าของนายขานนายจ้าง ได้แอบลักเอาลวดทองแดงที่อยู่บนรถบรรทุกไปขายให้กับนายแดงซึ่งรู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว โดยขณะที่ขีปนาวุธทองแดงขึ้นรถกระบะของนายแดงหมดแล้ว ระหว่างที่ทั้งสองกำลังจ่ายเงินกันนั้น นายขาวได้พาเจ้าพนักงานตำรวจมาจับกุม นายดำหลบหนีไปได้ ส่วนนายแดงถูกจับกุม นอกจากนั้น วันรุ่งขึ้นนายขาวตรวจพบว่า ในถังขยะที่นายเขียวลูกจ้างของตน เข็นผ่านจุดที่ลูกค้าต้องชำระเงินค่าสินค้าให้กับพนักงานเก็บเงินไปแล้ว แต่ยังเข็นไม่ผ่านประตูร้านค้าของนายขาวเพื่อออกนอกร้าน ในนั้นซ่อนเตาอบไฟฟ้าที่นายเขียวโดยมีเจตนาทุจริตแอบเอามาจากห้องเก็บสินค้า นายขาวจึงแจ้งเจ้าพนักงานตำรวจให้มาจับกุมนายเขียว ในวันต่อมา นายเหลืองลูกจ้างอีกคนของนายขาวได้ร่วมกับพวกแอบตัดสายลวดสลิงที่ยึดหม้อแปลงไฟฟ้าที่เสาไฟหลังโกดังเก่าของนายขาว แล้วใช้เชือกผูกหม้อแปลงไฟฟ้าค่อย ๆ หย่อนลงมาจากเสา แต่ขณะที่หม้อแปลงไฟฟ้าเพิ่งวางลงกับพื้นยังไม่ได้ถูกยกขึ้นรถ เจ้าพนักงานตำรวจพบการกระทำผิดเสียก่อน แต่จับกุมนายเหลืองได้คนเดียว ต่อมาพนักงานอัยการฟ้องคดี นายแดงฐานรับของโจร นายเขียวฐานลักทรัพย์ที่เป็นของนายจ้าง และนายเหลืองฐานร่วมกันลักทรัพย์ที่เป็นของนายจ้างโดยใช้ยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำความผิดหรือพาทรัพย์นั้นไปหรือเพื่อให้พ้นการจับกุม แยกเป็นรายคดี ซึ่งบุคคลทั้งสามให้การปฏิเสธว่า การกระทำของตนเป็นเพียงการพยายามกระทำความผิดเท่านั้น ยังไม่มีความผิดสำเร็จ

ให้วินิจฉัยว่า ข้อต่อสู้ของนายแดง นายเขียว และนายเหลือง ฟังขึ้นหรือไม่

คำตอบ นายแดงซื้อลวดทองแดงจากนายดำโดยรู้ว่าลวดทองแดงดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่นายดำลักทรัพย์นายจ้างมา แสดงว่านายแดงมีเจตนากระทำความผิดรับซื้อทรัพย์สินอันได้มาจากการลักทรัพย์จึงเป็นการรับของโจร แม้ขณะเจ้าพนักงานตำรวจเข้าจับกุมนายแดงนั้น อยู่ระหว่างที่นายแดงและนายดำกำลังจ่ายเงินกัน แต่นายดำก็ส่งมอบลวดทองแดงทั้งหมดให้กับนายแดงแล้ว โดยถูกขโมยขึ้นไปอยู่บนรถกระบะของนายแดง การกระทำของนายแดงจึงเป็นความผิดฐานรับของโจรสำเร็จ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๗ วรรคหนึ่ง มิใช่เพียงพยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๘๐ (ฎีกาที่ ๔๗๔/๒๕๖๘) (๓ คะแนน)

ส่วนนายเขียวซ่อนเตาอบไฟฟ้าของนายขานนายจ้างในถังขยะโดยมีเจตนาทุจริตเอาเตาอบไฟฟ้าดังกล่าวมาเป็นของตนเองโดยทุจริตจึงเป็นการกระทำความผิดลักทรัพย์ แต่ยังมีทันได้พาเตาอบไฟฟ้าออกไปพ้นประตูร้านค้าก็ถูกตรวจพบเสียก่อน อย่างไรก็ตาม นายเขียวก็ได้เคลื่อนย้ายเตาอบไฟฟ้าออกจากห้องเก็บสินค้าที่นายขาวเก็บทรัพย์นั้นไว้ ทั้งยังผ่านจุดที่ลูกค้าต้องชำระค่าสินค้าแก่พนักงานเก็บเงินไปแล้ว จึงถือได้ว่านายเขียวพาทรัพย์เคลื่อนที่ไปแล้ว การกระทำของนายเขียวจึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ที่เป็น

ของนายจ้างสำเร็จตามมาตรา ๓๓๕ (๑๑) วรรคแรก มิใช่เพียงพยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๘๐ (ฎีกาที่ ๔๑๓/๒๕๕๒) (๓ คะแนน)

นายเหลืองกับพวกมีเจตนาลักทรัพย์หม้อแปลงไฟฟ้าของนายขาวโดยแอบตัดสายลวดสลึงที่ยึดหม้อแปลงไฟฟ้าแล้วใช้เชือกผูกดึงหม้อแปลงไฟฟ้าค่อย ๆ ลงจากเสา เมื่อหม้อแปลงไฟฟ้าเคลื่อนจากจุดที่ติดตั้งเดิมและถูกเคลื่อนมาอยู่บนพื้นดิน ถือว่าเป็นเอาไปซึ่งหม้อแปลงไฟฟ้าของนายขาวนายจ้างของนายเหลืองแล้ว เป็นความผิดสำเร็จฐานร่วมกันลักทรัพย์ที่เป็นของนายจ้างโดยใช้ยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำความผิดหรือพาทรัพย์นั้นไปหรือเพื่อให้พ้นการจับกุมตามมาตรา ๓๓๕ (๗) (๑๑) วรรคสอง, ๓๓๖ ทวิ ประกอบมาตรา ๘๓ แม้จำเลยกับพวกจะยังไม่ทันยกหม้อแปลงไฟฟ้าขึ้นรถก็ตาม มิใช่เพียงพยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๘๐ (ฎีกาที่ ๖๐๘๐/๒๕๕๖) (๔ คะแนน)

ข้อสังเกต ๑. ตัวอย่างข้อสอบนี้มีสามประเด็นใหญ่ โดยอาจารย์อยากให้นักศึกษาแยกความแตกต่างของความสำเร็จกับการพยายามกระทำความผิดฐานรับของโจรและลักทรัพย์ได้ โดยอาจารย์แต่งข้อสอบจากคำพิพากษาศาลฎีกาสามฎีกามาร้อยเรียงกัน ซึ่งนักศึกษาจะได้เห็นบ่อย ๆ ในข้อสอบตุ๊กตาชั้นเนติบัณฑิตอัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา

๒. หลักกฎหมายเกี่ยวกับการพยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๘๐ มีดังนี้

(๑) ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาก่อทำความผิด

(๒) ผู้กระทำจะต้องกระทำการเพื่อให้บรรลุตามเจตนานั้นเป็นการกระทำที่เลยขั้นเตรียมกล่าวคือถึงขั้นลงมือกระทำความผิดแล้ว

ปกติแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยจะยึดหลักความใกล้ชิดต่อผลมาใช้ในการวินิจฉัยว่า การกระทำใดถึงขั้นลงมือกระทำความผิดแล้วหรือไม่ ซึ่งจะมีหลักย่อยอีก ๒ ประการ ได้แก่

(๒.๑) หลักที่ถือว่า หากผู้กระทำได้กระทำขั้นสุดท้าย (last act) ซึ่งจำต้องกระทำเพื่อให้ความสำเร็จ ถือว่าการกระทำนั้นใกล้ชิดต่อผล เป็นการลงมือกระทำความผิดแล้ว เช่น ก. ต้องการฆ่า ข. โดยการใช้ปืนยิง หาก ก. ได้ลั่นไกปืนไปที่ ข. ก็ถือว่าเป็นการลงมือฆ่าแล้ว เพราะเป็นการกระทำขั้นสุดท้ายเป็นต้น

(๒.๒) หลักที่ถือว่า แม้จะมีใช้การกระทำในขั้นตอนสุดท้ายจริง ๆ ในแง่ของผู้กระทำก็อาจถือว่าเป็นการลงมือกระทำความผิดได้ หากเป็นการกระทำที่เป็นส่วนหนึ่งของการที่ประสงค์จะกระทำติดต่อกันจนใกล้ชิดต่อผล เช่น ก. ต้องการฆ่า ข. โดยการใช้ปืนยิง หาก ก. จ้องเล็งปืนไปที่ ข. ก็ถือว่าเป็นการลงมือฆ่าแล้ว เป็นต้น

(๓) ผู้กระทำกระทำไปไม่ตลอดแล้ว หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำไม่บรรลุผล ซึ่งจากทั้งสามกรณีในคำถามข้อนี้ การกระทำล้นบรรลุผลแล้วทั้งสิ้น

๓. กรณีของนายแดงซึ่งซื้อลวดทองแดงที่นายดำลักทรัพย์มานั้น เมื่อมีการส่งมอบทรัพย์ดังกล่าวให้กับนายแดงโดยชนลวดทองแดงทั้งหมดขึ้นไปบนรถของนายแดง แม้จะยังไม่ได้ชำระเงินแก่กัน ก็เป็นความผิดฐานรับของโจรสำเร็จแล้ว ตามมาตรา ๓๕๗

๔. กรณีนายเขียว แม้จะยังมีได้พาเตาอบไฟฟ้าออกไปพ้นประตูร้านค้า แต่ก็ได้เคลื่อนย้ายเตาอบไฟฟ้าออกจากห้องเก็บสินค้า การกระทำของนายเขียวจึงเป็นความผิดสำเร็จแล้ว

๕. กรณีนายเหลือง เมื่อหม้อแปลงไฟฟ้าเคลื่อนจากจุดที่ติดตั้งเดิมและถูกเคลื่อนมาอยู่บนพื้นดิน ถือว่าเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์หม้อแปลงไฟฟ้าอันเป็นสำเร็จแล้ว แม้จำเลยกับพวกจะยังไม่ทันยกหม้อแปลงไฟฟ้าขึ้นรถก็ตาม

๖. การให้คะแนน เนื่องจากมีสามประเด็น อาจารย์ให้น้ำหนักประเด็นแรก ๓ คะแนน ประเด็นที่สอง

๓ คะแนน และประเด็นสุดท้าย ๔ คะแนน ที่ประเด็นสุดท้ายให้คะแนนมากกว่าก็เนื่องมาจากมีความยากมากกว่าประเด็นอื่น ๆ เล็กน้อย นอกจากนั้น นักศึกษาสังเกตให้ดี คำถามข้อนี้ไม่ได้ใส่เลขมาตราด้วย แต่ตรงคำตอบมีเลขมาตรา ดังนั้น หากอยากได้คะแนนเต็ม ก็ต้องใส่เลขมาตราในคำตอบให้ถูกต้องครบถ้วนด้วย (เป็นความเห็นส่วนตัวของอาจารย์ท่านนี้)

ฎีกาที่ ๔๗๔/๒๕๖๘ ขณะเจ้าพนักงานตำรวจตรวจยึดทองแดงของกลางอยู่บนรถกระบะตอนเดียวตู้ทึบที่จำเลยขับแล้ว มีโชยอยู่บนรถบรรทุกทุกหลั้ว ตู้ทึบที่ ส. ขับ ซึ่งรับสินค้ามาจากต้นทางเพื่อนำไปส่ง โดยไม่ต้องขนถ่ายท่อทองแดงของกลางระหว่างรถทั้งสองคัน การกระทำของจำเลยโดยรู้ยู่วาท่อทองแดงของกลางเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักทรัพย์ยอมเป็นความผิดฐานร่วมกันรับของโจรสำเร็จ มิใช่เพียงพยายามกระทำความผิด

ฎีกาที่ ๔๑๓/๒๕๕๒ จำเลยยังมีได้พาเตาอบไฟฟ้าของผู้เสียหายออกไปพ้นนอกห้างสรรพสินค้าของผู้เสียหาย แต่ก็ได้เคลื่อนย้ายเตาอบไฟฟ้าออกจากจุดที่ผู้เสียหายเก็บหรือวางทรัพย์สินไว้ ทั้งยังผ่านจุดที่ลูกค้าจะต้องชำระค่าสินค้าแก่พนักงานเก็บเงินไปแล้ว จึงถือได้ว่าจำเลยพาทรัพย์สินของผู้เสียหายเคลื่อนที่ไปแล้ว โดยมีเจตนาทุจริต การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดสำเร็จ

ฎีกาที่ ๖๐๘๐/๒๕๕๖ จำเลยกับพวกมีเจตนาลักหม้อแปลงไฟฟ้าของผู้เสียหายโดยขึ้นไปบนเสาไฟฟ้าแล้วใช้เลื่อยตัดสายลวดสลึงที่ยึดหม้อแปลงไฟฟ้างดงกล่าวใช้เชือกผูกมัลกลงจากคานบนเสาไฟฟ้า เมื่อหม้อแปลงไฟฟ้าเคลื่อนจากจุดที่ติดตั้งเดิมและถูกเคลื่อนมาอยู่บนพื้นดิน ถือว่าเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินหม้อแปลงไฟฟ้าอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์สำเร็จแล้ว แม้จำเลยกับพวกจะยังไม่ทันยกหม้อแปลงไฟฟ้าขึ้นรถยนต์กระบะของจำเลยเพราะหม้อแปลงไฟฟ้ามาน้ำหนักมากก็ตามหาใช่เป็นเพียงพยายามลักทรัพย์ไม่

รวินท์ ชัยภวัตรภักดี
รองบรรณาธิการ

คำถาม วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๗ ขวดทำสัญญารับจ้างก่อสร้างบ้านให้ฉลุ ต่อมาขวดผิณัดไม่ปฏิบัติงานตามสัญญา วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๘ ฉลุมีหนังสือบอกเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายโดยชอบ วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๘ ขวดทำนิติกรรมจดทะเบียนโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ ของตนให้แก่خالโดยไม่มีคำตอบแทน ทั้งขาลก็ไม่เคยรู้เลยว่าขวดมีที่ดินแปลงนั้นเป็นทรัพย์สินเพียงขึ้นเดียวและขวดเป็นหนี้ฉลุอยู่ ต่อมาวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๘ ขวดกับฉลุทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันว่าขวดยอมชำระเงินแก่ฉลุ แต่หลังจากนั้นขวดกลับไม่ยอมชำระหนี้ภายในกำหนด วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๙ ฉลุโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้แก่เกาะโดยทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฉลุ และมีหนังสือบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องไปยังภูมิลำเนาของขวดทางไปรษณีย์ แต่ไปรษณีย์ส่งคืนเนื่องจากขวดไม่มารับภายในกำหนด ต่อมาเกาะตรวจสอบทรัพย์สินของขวดไม่พบว่ามีทรัพย์สินอื่นอยู่อีก เกาะจึงมาฟ้องขอเพิกถอนนิติกรรมจดทะเบียนโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ ระหว่างขวดกับขาลโดยอ้างว่านิติกรรมดังกล่าวเป็นการฉ้อฉล ขวดกับขาลต่อสู้เกาะว่า

๑. หนี้ตามสัญญาจ้างทำของระงับไปแล้วกลายเป็นหนี้ใหม่ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ขณะโอนที่ดินขวดยังไม่ได้เป็นหนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อฉลุ การโอนที่ดินจึงมิใช่การฉ้อฉลเจ้าหนี้

๒. การโอนสิทธิเรียกร้องของฉลุไม่สมบูรณ์เพราะมิได้มีลายมือชื่อของเกาะด้วย และขวดยังมิได้รับหนังสือบอกกล่าวการโอน เกาะจึงไม่อาจอ้างว่าตนเป็นเจ้าของหนี้ของขวดได้

๓. เกาะมิใช่เจ้าหนี้ในขณะที่ชวดโอนที่ดินให้แก่خال เกาะจึงไม่มีสิทธิฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉล
ให้วินิจฉัยว่า ข้ออ้างของชวดกับخالฟังขึ้นบ้างหรือไม่

คำตอบ ๑. เมื่อชวดผิคนัดชำระหนี้ในวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๘ ฉลุมีหนังสือบอกเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายโดยชอบ ชวดจึงอยู่ในฐานะลูกหนี้ของฉลุแล้ว ต่อมาวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๘ ชวดทำนิติกรรมจดทะเบียนโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ ของตนให้แก่خال อันเป็นนิติกรรมอันมีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สินที่ชวดในฐานะลูกหนี้กระทำลงในขณะที่มีการหนี้ที่ต้องชำระหนี้ให้แก่ฉลุ ทั้งรู้ว่าจะเป็นการทำให้ฉลุเจ้าหนี้เสียเปรียบจากการที่ทรัพย์สินของชวดลดลงไม่พอชำระหนี้ให้แก่ฉลุได้ แม้خالจะไม่รู้ว่าชวดมีที่ดินแปลงนั้นเป็นทรัพย์สินเพียงชิ้นเดียวและชวดเป็นหนี้ฉลุอยู่จนเป็นกรณีที่ถูกศาลผู้ได้ลากงอกแต่การนั้นมิได้รู้เท่าถึงข้อความจริงอันเป็นทางให้ฉลุเจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วยก็ตาม แต่กรณีที่ชวดโอนที่ดินให้แก่خالโดยเสนหาไม่มีคำตอบแทน เพียงแต่ชวดลูกหนี้เป็นผู้รู้ฝ่ายเดียวเท่านั้นก็พอแล้วว่าฉลุจะขอเพิกถอนการโอนที่ดินอันเป็นการฉ้อฉลได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๓๗

แม้ต่อมาวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๘ ชวดกับฉลุทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันว่าชวดยอมชำระเงินแก่ฉลุอันส่งผลให้หนี้ตามสัญญาจ้างทำของที่ชวดมีต่อฉลุระงับสิ้นไป กลายเป็นหนี้ใหม่ตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามมาตรา ๘๕๒ และชวดโอนที่ดินให้แก่خالก่อนทำสัญญาประนีประนอมยอมความก็ตาม แต่ชวดยังคงเป็นลูกหนี้ฉลุตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวซึ่งสืบเนื่องมาจากหนี้ตามสัญญาจ้างทำของ ต้องถือว่าขณะโอนที่ดินชวดเป็นลูกหนี้ฉลุตามสัญญาจ้างทำของ หลังจากทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วชวดยังคงเป็นลูกหนี้ฉลุตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ดังนั้นการโอนที่ดินของชวดแม้จะเกิดก่อนทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ก็ยังคงทำให้ฉลุในฐานะเจ้าหนี้เสียเปรียบอยู่เช่นเดิม (ฎีกาที่ ๑๓๘๓/๒๕๖๘) ดังนี้ การโอนที่ดินของชวดจึงเป็นการฉ้อฉลฉลุเจ้าหนี้ (๔ คะแนน)

๒. แม้วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๙ ฉลุโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้แก่เกาะโดยทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฉลุเพียงผู้เดียว แต่มาตรา ๓๐๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติเพียงว่าการโอนสิทธิเรียกร้องจะต้องทำเป็นหนังสือจึงจะสมบูรณ์ มิได้บัญญัติว่าการโอนนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอนแต่อย่างใด ฉะนั้นการโอนสิทธิเรียกร้องที่ได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฉลุผู้โอนแต่ฝ่ายเดียวก็เป็นการสมบูรณ์แล้ว (ฎีกาที่ ๖๘๑๖/๒๕๓๗, ๔๒๑๓/๒๕๖๓)

ส่วนที่ฉลุส่งหนังสือบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องให้ชวดทางไปรษณีย์ เป็นการแสดงเจตนาที่ฉลุกระทำต่อชวดซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า ย่อมถือว่ามิผลนับแต่เวลาที่การแสดงเจตนาขึ้นไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา เมื่อเป็นการส่งตามภูมิลำเนาของชวดแล้ว แม้พนักงานไปรษณีย์ส่งคืนเนื่องจากชวดไม่มารับภายในกำหนด ก็ต้องถือว่าฉลุมีหนังสือแจ้งการโอนสิทธิเรียกร้องไปถึงชวดและมีผลเป็นการบอกกล่าวโอนสิทธิเรียกร้องไปยังชวดโดยชอบตามมาตรา ๑๖๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๐๖ วรรคหนึ่ง แล้ว (ฎีกาที่ ๔๒๑๓/๒๕๖๓)

เมื่อการโอนสิทธิเรียกร้องของฉลุสมบูรณ์แล้วและถือว่าชวดได้รับหนังสือบอกกล่าวการโอนแล้ว เกาะย่อมยกการโอนสิทธิเรียกร้องนั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้ชวดลูกหนี้ได้ โดยอ้างว่าตนเป็นเจ้าหนี้คนใหม่ของ

ขาดได้ (๓ คะแนน)

๓. แม้เกาะมิใช่เจ้าหนี้ของขวดในขณะที่ขวดจดทะเบียนยกที่ดินให้ขาด แต่ผลแห่งการเพิกถอนนิติกรรมที่ฉ้อฉลนั้นทำให้ทรัพย์สินที่โอนไปนั้นกลับมาเป็นของลูกหนี้ตามเดิมเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคนตามมาตรา ๒๓๙ มิใช่เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ ฉะนั้น เจ้าหนี้ที่อาจใช้สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมตามมาตรา ๒๓๙ จึงไม่จำกัดเฉพาะเจ้าหนี้ในขณะที่ลูกหนี้ทำนิติกรรมฉ้อฉลเท่านั้น แต่หมายรวมถึงเจ้าหนี้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องด้วย ดังนี้ เมื่อเกาะรับโอนสิทธิเรียกร้องมาแล้วย่อมมีฐานะเป็นเจ้าหนี้เช่นกันจึงต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิเช่นเดียวกับลูกหนี้เดิมที่โอนสิทธิเรียกร้อง

เกาะผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจึงมีสิทธิฟ้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ ของขวดให้แก่ขาดอันเป็นนิติกรรมที่ฉ้อฉลตามมาตรา ๒๓๙ (ฎีกาที่ ๓๑๐๗/๒๕๖๘ ประชุมใหญ่) (๓ คะแนน)

ข้ออ้างของขวดกับขาดทุกข้อฟังไม่ขึ้น

ข้อสังเกต ข้อสอบข้อนี้ อาจารย์นำคำพิพากษาฎีกาลำคัญในเรื่องการเพิกถอนการฉ้อฉล ๒ ฉบับในปี ๒๕๖๘ มาผสมกันเพื่อออกเป็นข้อสอบข้อเดียว คั่นด้วยประเด็นเรื่องแบบการโอนสิทธิเรียกร้อง (ซึ่งเป็นประเด็นที่ง่าย) และผลของการส่งหนังสือบอกกล่าวการโอน (ซึ่งมาจากคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยข้อเท็จจริงนี้ไว้โดยเฉพาะ) เมื่อนักศึกษาได้อ่านฎีกาที่ ๑๓๘๓/๒๕๖๘ และฎีกาที่ ๓๑๐๗/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่) นักศึกษาพึงทราบว่าฎีกาทั้งสองฉบับนี้สร้างหลักวินิจฉัยที่สำคัญอย่างยิ่งยวด สิ่งที่พึงกระทำต่อไปคือลองหัดคิดว่าจะสามารถนำคำพิพากษาสองฉบับนั้นไปผูกกับฎีกาฉบับอื่น ๆ หรือมาผูกกันเองเป็นข้อสอบได้อย่างไรบ้าง อย่างเช่นข้อสอบข้อนี้เป็นตัวอย่าง

หากนักศึกษารับอ่านฎีกาที่ ๓๑๐๗/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่) ฉบับย่อแล้ว จะพบเหตุผลสำคัญว่า “ผลแห่งการเพิกถอนนิติกรรมที่ฉ้อฉลดังกล่าวทำให้ทรัพย์สินที่โอนไปนั้นกลับมาเป็นของลูกหนี้ตามเดิมเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคน มิใช่เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ เจ้าหนี้ที่อาจใช้สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๓๙ จึงไม่จำกัดเฉพาะเจ้าหนี้ในขณะที่ลูกหนี้ทำนิติกรรมฉ้อฉลเท่านั้น แต่หมายรวมถึงเจ้าหนี้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องด้วย” ข้อความในส่วนนี้นักศึกษาสมควรจะต้องจดจำเพื่อนำมาใช้เป็นเหตุผลในการทำคะแนนสำหรับประเด็นนี้ โดยในส่วนแรกที่ว่า ผลแห่งการเพิกถอนนิติกรรมที่ฉ้อฉลเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคนนั้นคือหลักตามมาตรา ๒๓๙ ที่บัญญัติว่า “การเพิกถอนนั้นย่อมได้เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้หมดทุกคน” อาจารย์จึงอ้างอิงมาตรา ๒๓๙ ด้วยเพื่อความบริบูรณ์ของคำตอบ อย่างไรก็ดี หากนักศึกษาไม่อ้างเลขมาตรานี้ในคำตอบ ผู้ตรวจก็คงไม่หักคะแนน เพราะในคำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ก็มิได้อ้างมาตราดังกล่าวไว้เช่นกัน

หากสมมติเพิ่มข้อเท็จจริงไปว่า ภายหลังขวดทำนิติกรรมจดทะเบียนโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ ของตนให้แก่ขาดแล้ว ขาดผู้ได้ลาภนอกที่ดินดังกล่าวไปจดทะเบียนขายแก่มะเมีย เช่นนี้ จะยังเพิกถอนการฉ้อฉลได้อยู่หรือไม่ คำตอบคือไม่ได้ เพราะเมื่อไม่ปรากฏว่ามะเมียซื้อโดยรับโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ จากขาดโดยไม่สุจริต จึงต้องฟังว่ามะเมียสุจริตเพราะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามมาตรา ๖ และมีได้รับโอนที่ดินไปโดยเสน่หาเพราะตนซื้อมา แม้เกาะจะมีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมที่ฉ้อฉลระหว่างขวดกับขาด แต่ไม่อาจกระทบกระทั่งถึงสิทธิของมะเมียบุคคลภายนอกที่รับโอนที่ดินโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนได้ตามมาตรา

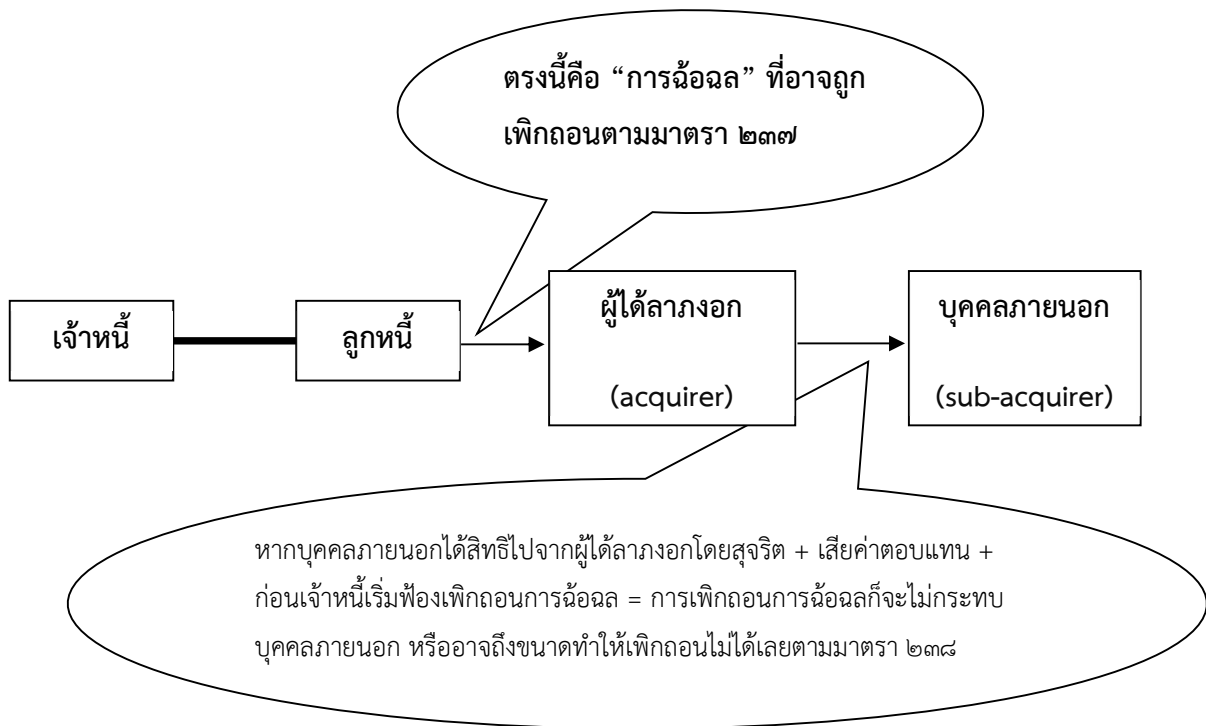
๒๓๘ ศาลจึงไม่อาจเพิกถอนการจดทะเบียนโอนที่ดินระหว่างชวดกับชวลได้ เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้เพิกถอนการโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ ให้กลับไปเป็นของชวดได้ การกระทำของชวลดังกล่าวจึงทำให้เกาะเจ้าหนี้ผู้ถูกการฉ้อฉลไม่อาจบังคับชำระหนี้จากที่ดินแปลงดังกล่าวได้ ย่อมทำให้เกาะเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย ซึ่งเป็นการโต้แย้งสิทธิของเกาะที่ไม่อาจบังคับชำระหนี้จากที่ดินดังกล่าวได้ แต่เมื่อเกาะเพียงแค่ฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉล มิได้ใช้สิทธิเรียกร้องจากชวลในส่วนนี้ จึงไม่อาจกำหนดให้ได้เพราะเป็นการพิพาทเกินคำขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๒ (ฎีกาที่ ๓๑๐๗/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่))

แต่หากเปลี่ยนข้อเท็จจริงเป็นว่า ภายหลังชวดทำนิติกรรมจดทะเบียนโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ ของตนให้แก่ชวลแล้ว ชวลผู้ได้ลาภนอกที่ดินดังกล่าวไปจดทะเบียนจำนองประกันการกู้เงินกับมะเส็ง เช่นนี้ จะยังเพิกถอนการฉ้อฉลได้อยู่หรือไม่ คำตอบกลับกลายเป็นว่าเพิกถอนการฉ้อฉลได้แต่ที่ดินนั้นจะติดภาระจำนองไปด้วย เนื่องจากเมื่อไม่ปรากฏว่ามะเส็งจดทะเบียนรับจำนองที่ดินจากชวลโดยไม่สุจริต จึงต้องฟังว่ามะเส็งสุจริต เพราะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖ เมื่อมะเส็งบุคคลภายนอกสุจริตและมีได้รับจำนองไปโดยเสน่หาเพราะตนรับจำนองไว้เพื่อประกันเงินกู้ที่ให้ชวลกู้การเพิกถอนนิติกรรมการโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ จึงไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของมะเส็งผู้รับจำนอง เพราะมะเส็งเป็นบุคคลภายนอกที่ได้สิทธิมาโดยสุจริตก่อนเริ่มฟ้องคดีขอเพิกถอนและเสียค่าตอบแทนตามมาตรา ๒๓๘ การเพิกถอนการโอนที่ดินให้กลับไปเป็นของชวดจึงยังคงต้องติดภาระจำนองไปด้วย หากชวลนำที่ดินไปจำนองโดยไม่สุจริต ก่อให้เกิดภาระผูกพันแก่ที่ดิน ทำให้เกาะเจ้าหนี้ผู้ถูกการฉ้อฉลไม่อาจบังคับชำระหนี้แก่ที่ดินดังกล่าวโดยปลอดจำนองได้นั้น เป็นการโต้แย้งสิทธิของเกาะที่อาจบังคับชำระหนี้จากที่ดินแปลงดังกล่าวได้ไม่ครบถ้วน แต่เมื่อเกาะเพียงแค่ฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉล มิได้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากชวลด้วยจึงไม่อาจบังคับให้ชวลใช้ค่าเสียหายแก่เกาะได้เช่นกัน (ฎีกาที่ ๓๑๐๗/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่))

นักศึกษาจะเห็นว่า ฎีกาที่ ๓๑๐๗/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่) นั้นทรงคุณค่ามาก เพราะวินิจฉัยเรื่องเพิกถอนการฉ้อฉลไว้หลากหลายมิติ เมื่อนักศึกษาเห็นว่าคำพิพากษาดังกล่าวที่น่าสนใจ ก็ควรที่จะอ่านย่อยาวต่อไปเพื่อความเข้าใจที่ถ่องแท้ อนึ่ง เพื่อความสะดวกในการศึกษา อาจารย์ได้คัดฎีกาที่ ๓๑๐๗/๒๕๖๘ ย่อยาวบางส่วนมาลงไว้ในบทบรรณาธิการฉบับนี้แล้วด้วย

อาจารย์ให้ข้อสังเกตอีกเรื่องที่สำคัญในการเขียนตอบเรื่องการเพิกถอนการฉ้อฉลคือการใช้คำ สำหรับ “บุคคลผู้ได้ลาภนอก” (acquirer) คือ “ผู้ที่ทำนิติกรรมกับลูกหนี้โดยตรง” ส่วน “บุคคลภายนอก” (sub-acquirer) เป็น “ผู้ทำนิติกรรมกับผู้ได้ลาภนอก” ก็คือเป็นผู้ได้ทรัพย์สินต่อไปจากผู้ได้ลาภนอกต่ออีกทอดหนึ่ง นักศึกษาห้ามใช้ ๒ คำนี้สลับกันอย่างเด็ดขาด

Mind Map ตัวละครและการปรับบทเรื่องเพิกถอนการฉ้อฉล

ลองกลับมาพิจารณาที่ข้อสอบอีกครั้ง หากอาจารย์เพิ่มข้อเท็จจริงเป็นว่า ต่อมาวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๙ เกาะตรวจสอบทรัพย์สินของชวดไม่พบว่ามียทรัพย์สินอื่นอยู่อีก วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๗๐ เกาะจึงมาฟ้องขอเพิกถอนนิติกรรมจดทะเบียนโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ ระหว่างชวดกับชวลโดยอ้างว่านิติกรรมดังกล่าวเป็นการฉ้อฉล เช่นนี้ แม้การโอนสิทธิเรียกร้องจะถูกต้องตามแบบและมีการส่งคำบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้แล้ว แต่เกาะจะต้องห้ามมิให้ฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉลเพราะพ้นกำหนด ๑ ปี นับแต่เวลาที่เกาะเจ้าหนี้รู้ต้นเหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอนแล้วตามมาตรา ๒๔๐

นักศึกษาลองคิดต่อว่า หากมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า มะโรงอ้างว่าตนเดินผ่านที่ดินโฉนดเลขที่ ๑ ของชวดเป็นแนวยาว ๑๕ เมตร กว้าง ๓ เมตร เพื่อออกสู่ทางสาธารณะติดต่อกันมาเป็นเวลา ๑๐ ปี จนได้ภาระจำยอมโดยอายุความตามมาตรา ๑๔๐๑ ประกอบมาตรา ๑๓๘๒ แล้ว จึงมาฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉลด้วย เช่นนี้คำตอบจะเป็นอย่างไร คำตอบก็คืออำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา ๒๓๗ เป็นอำนาจของ “เจ้าหนี้” เท่านั้น มะโรงอ้างว่าตนได้ภาระจำยอมโดยอายุความในทางเดินผ่านที่ดินของชวด อันเป็นการกล่าวอ้างว่าตนมีสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นในลักษณะของทรัพย์สิน (มิใช่อาศัยอำนาจแห่งมูลหนี้ตามมาตรา ๑๙๔) เมื่อเป็นเรื่องของทรัพย์สิน มะโรงจึงไม่อาจฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๒ มาตรา ๒๓๗ ได้ แต่ต้องไปว่ากล่าวเอาตามบรรพ ๔ ในส่วนที่ว่าด้วยภาระจำยอม (ฎีกาที่ ๑๔๐๐/๒๕๕๑)

ฎีกาที่ ๑๓๘๓/๒๕๖๘ แม้โจทก์และจำเลยที่ ๑ กับพวกทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๓ อันส่งผลให้หนี้ตามสัญญาเช่าซื้อที่โจทก์มีต่อจำเลยที่ ๑ ระบุสิ้นไป กลายเป็นหนี้ใหม่ตามสัญญาประนีประนอมยอมความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๒ และจำเลยที่ ๑ โอนที่ดินพิพาทให้แก่

จำเลยที่ ๒ ก่อนทำสัญญาประนีประนอมยอมความก็ตาม แต่จำเลยที่ ๑ ยังคงเป็นลูกหนี้โจทก์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวซึ่งสืบเนื่องมาจากหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อ ต้องถือว่าขณะโอนที่ดินจำเลยที่ ๑ เป็นลูกหนี้โจทก์ตามสัญญาเช่าซื้อ หลังจากทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วจำเลยที่ ๑ ยังคงเป็นลูกหนี้โจทก์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ดังนั้น การโอนที่ดินของจำเลยที่ ๑ แม้จะเกิดก่อนทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ก็ยังคงทำให้โจทก์ในฐานะเจ้าหนี้เสียเปรียบอยู่เช่นเดิม โจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมซึ่งเป็นการฉ้อฉลนั้นเสียได้

ฎีกาที่ ๖๘๑๖/๒๕๓๗ ป.พ.พ. มาตรา ๓๐๖ บัญญัติเพียงว่าการโอนสิทธิเรียกร้องจะต้องทำเป็นหนังสือจึงจะสมบูรณ์ และการโอนนั้นจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้ยินยอมด้วยในการโอนโดยได้ทำคำบอกกล่าวหรือความยินยอมเป็นหนังสือ หากได้บัญญัติว่าการโอนนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอนไม่ ฉะนั้นการโอนสิทธิเรียกร้องที่ได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนแต่ฝ่ายเดียวก็เป็นการสมบูรณ์

ฎีกาที่ ๔๒๑๓/๒๕๖๓ การโอนสิทธิเรียกร้องเพียงทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนฝ่ายเดียวก็สมบูรณ์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๐๖ วรรคหนึ่ง

โจทก์มีหนังสือแจ้งการโอนสิทธิเรียกร้องไปยังบ้านอันเป็นที่อยู่ตามสำเนาบัตรประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านของจำเลยแนบท้ายคำขอสินเชื่อ แม้มิใช่ที่อยู่ตามที่จำเลยระบุไว้ในคำขอสินเชื่อ แต่เมื่อตามคำขอสินเชื่อให้จำเลยระบุที่อยู่ปัจจุบัน (กรณีไม่ตรงกับบัตรประชาชน) ย่อมถือได้ว่าจำเลยมีถิ่นที่อยู่หลายแห่งตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๘ จึงเป็นการส่งตามภูมิลำเนาของจำเลยแล้ว แม้ไปรษณีย์จะคืนหนังสือที่ส่งไปให้จำเลยเนื่องจากจำเลยไม่มารับภายในกำหนด ก็ต้องถือว่าโจทก์มีหนังสือแจ้งการโอนสิทธิเรียกร้องไปถึงจำเลยและมีผลเป็นการบอกกล่าวโอนสิทธิเรียกร้องไปยังจำเลยโดยชอบตามมาตรา ๑๖๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๐๖ วรรคหนึ่ง

ฎีกาที่ ๓๑๐๗/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่) จำเลยที่ ๕ มีเจตนารับโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๓๕๖๖๖ เพื่อให้ที่ดินดังกล่าวหลุดพ้นจากการบังคับคดีในคดีที่โจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ อันเป็นเหตุให้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ เสียเปรียบ จำเลยที่ ๕ มิใช่บุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิมาโดยสุจริตก่อนฟ้องคดีขอเพิกถอนตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๘ วรรคแรก ดังนั้น การเพิกถอนนิติกรรมการโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๓๕๖๖๖ จึงใช้บังคับแก่จำเลยที่ ๕ ได้ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๕ ให้เพิกถอนการจดทะเบียนโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๓๕๖๖๖ ได้ แต่อย่างไรก็ดี การเพิกถอนนิติกรรมการโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๓๕๖๖๖ ไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของธนาคาร ก. ผู้รับจำนอง เพราะธนาคาร ก. เป็นบุคคลภายนอกที่ได้สิทธิมาโดยสุจริตก่อนเริ่มฟ้องคดีขอเพิกถอน การเพิกถอนการโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๓๕๖๖๖ ให้กลับไปเป็นของจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ จึงยังคงต้องติดภาระจำนองไปด้วย ส่วนการที่จำเลยที่ ๕ กระทำการดังกล่าวโดยไม่สุจริต ก่อให้เกิดภาระผูกพันแก่ที่ดินโฉนดเลขที่ ๓๕๖๖๖ ทำให้เจ้าหนี้ผู้ถูกการฉ้อฉลไม่อาจบังคับชำระหนี้แก่ที่ดินดังกล่าวโดยปลอดจำนองได้นั้น เป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ที่อาจบังคับชำระหนี้จากที่ดินแปลงดังกล่าวได้ไม่ครบถ้วน แต่เมื่อโจทก์มิได้ใช้สิทธิเรียกร้องจากจำเลยที่ ๕ ในส่วนนี้จึงไม่อาจบังคับให้ได้

การที่จำเลยที่ ๑ จดทะเบียนให้ที่ดินโฉนดเลขที่ ๘๒๗ แก่จำเลยที่ ๓ ซึ่งเป็นบุตรนั้น เป็นการให้โดย

เสนอหาไม่มีค่าตอบแทน จำเลยที่ ๑ เป็นผู้รู้ฝ่ายเดียวก็เพียงพอที่ ญ. ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ของจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ จะใช้สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนการโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๘๒๗ ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๗ วรรคแรก ต่อมาเมื่อ ญ. โอนสิทธิเรียกร้องให้แก่โจทก์และบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องไปยังจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ แล้ว โจทก์ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจึงยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ผู้เป็นลูกหนี้รวมทั้งยกขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกได้ด้วยตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๐๖ วรรคแรก แม้โจทก์มิใช่เจ้าหนี้ของจำเลยที่ ๑ ในขณะที่จำเลยที่ ๑ จดทะเบียนยกที่ดินให้แก่จำเลยที่ ๓ แต่เมื่อโจทก์รับโอนสิทธิเรียกร้องมาแล้วย่อมมีฐานะเป็นเจ้าหนี้เช่นกัน จึงต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้เช่นเดียวกับเจ้าหนี้เดิมที่โอนสิทธิเรียกร้อง มาตรา ๒๓๗ วรรคแรก เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ผู้สุจริตมิให้ถูกลูกหนี้ที่ไม่สุจริตเอาเปรียบด้วยการโอนหรือยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของตนให้ผู้อื่นอันเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบ โดยเฉพาะผลแห่งการเพิกถอนนิติกรรมที่ฉ้อฉลดังกล่าวทำให้ทรัพย์สินที่โอนไปนั้นกลับมาเป็นของลูกหนี้ตามเดิมเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคน มิใช่เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ เจ้าหนี้ที่อาจใช้สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมตามมาตรา ๒๓๗ จึงไม่จำกัดเฉพาะเจ้าหนี้ในขณะที่ลูกหนี้ทำนิติกรรมฉ้อฉลเท่านั้น แต่หมายรวมถึงเจ้าหนี้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องด้วย มิฉะนั้นแล้วลูกหนี้ที่ไม่สุจริตก็จะใช้อ้างเพื่อเอาเปรียบเจ้าหนี้ทุกคนได้เพียงเพราะมีการโอนสิทธิเรียกร้อง อันเป็นการใช้กฎหมายที่ขัดต่อคุณธรรมของกฎหมาย จึงไม่ควรคุ้มครองลูกหนี้ที่ไม่สุจริต ดังนั้น โจทก์ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจึงมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้โอนสิทธิเรียกร้องในการฟ้องขอเพิกถอนนิติกรรมที่ฉ้อฉลตามมาตรา ๒๓๗ (ประเด็นนี้วินิจฉัยโดยมติที่ประชุมใหญ่)

แต่อย่างไรก็ดีแม้โจทก์มีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมที่ฉ้อฉลระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๓ ได้ แต่จำเลยที่ ๓ ได้โอนขายที่ดินโฉนดเลขที่ ๘๒๗ ให้แก่จำเลยที่ ๗ ถึงที่ ๙ ไปแล้ว คดีจึงมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า กรณีมีเหตุให้เพิกถอนนิติกรรมที่จำเลยที่ ๓ จดทะเบียนโอนขายที่ดินโฉนดเลขที่ ๘๒๗ ให้แก่จำเลยที่ ๗ ถึงที่ ๙ หรือไม่ เมื่อข้อเท็จจริงจึงฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๗ ถึงที่ ๙ รับโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๘๒๗ จากจำเลยที่ ๓ โดยไม่สุจริต แม้โจทก์จะมีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมที่ฉ้อฉลระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๓ แต่ไม่อาจกระทบกระทั่งถึงสิทธิของจำเลยที่ ๗ ถึงที่ ๙ บุคคลภายนอกที่รับโอนที่ดินโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนได้ เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้เพิกถอนการโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๘๒๗ ให้กลับไปเป็นของจำเลยที่ ๑ ได้ การกระทำของจำเลยที่ ๓ ดังกล่าว จึงทำให้เจ้าหนี้ผู้ถูกการฉ้อฉลไม่อาจบังคับชำระหนี้จากที่ดินแปลงดังกล่าวได้ ย่อมทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย ซึ่งเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ที่ไม่อาจบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาจากที่ดินดังกล่าวได้ แต่เมื่อโจทก์มิได้ใช้สิทธิเรียกร้องจากจำเลยที่ ๓ ในส่วนนี้ จึงไม่อาจกำหนดให้ได้เพราะเป็นการพิพากษาเกินคำขอ

ข้อสังเกต ฎีกาที่ ๓๑๐๗/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่) นี้ วินิจฉัยโดยอ้างถึงคำว่า “คุณธรรมของกฎหมาย” ด้วย โดย “คุณธรรมของกฎหมาย” หรือ “คุณธรรมทางกฎหมาย” นี้ ก็คือสิ่งที่กฎหมายมุ่งประสงค์คุ้มครอง (legally protected interest) ในตำรากฎหมายเยอรมันจะเรียกสิ่งนี้ว่า “Rechtsgut”

ฎีกาที่ ๑๔๐๐/๒๕๕๑ อำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๗ เป็นอำนาจของเจ้าหนี้ โจทก์ที่ ๑ อ้างว่าโจทก์ที่ ๑ ได้ภาระจำยอมโดยอายุความในทางเดินผ่านที่ดินของจำเลยที่ ๑ อันเป็นการกล่าวอ้างว่าตนมีสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นในลักษณะของทรัพย์สิน เมื่อเป็นเรื่องของทรัพย์สิน โจทก์ที่ ๑

จึงไม่อาจฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา ๒๓๗ แต่ต้องไปว่ากล่าวเอาตาม ป.พ.พ. บรรพ ๔ ในส่วนที่ว่าด้วยการระงับยอม ส่วนโจทก์ที่ ๒ นั้นได้ความเพียงว่าเป็นผู้เช่าที่ดินจากโจทก์ที่ ๑ โดยไม่ปรากฏว่ามีนิติสัมพันธ์ใดๆ กับจำเลยที่ ๑ โจทก์ที่ ๒ จึงไม่ใช่เจ้าหนี้ที่จะมีสิทธิฟ้องให้จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ เพิกถอนการฉ้อฉลได้เช่นกัน

นายพลวิชย์ พันธุ์คำเกิด

รองบรรณาธิการ